

Norske leger mot atomvåpen

Nasjonalt studentmøte i Bergen
Introduksjon til kjernevåpen
Rudd rydder i atomskapet

en tryggere verden uten atomvåpen

Stortingsmelding om nedrustning og ikke-spredning

Tordis Sørensen Høifødt

Leder NLA

hoifodt@legermotatomvapen.no

Stortingsmelding nr 27/2007-2008, "Nedrustning og ikke-spredning", ble lagt fram av Utenriksdepartementet 30. mai 2008. Videre behandling vil skje i Stortinget i høstsesjonen.

NLA har i mange år etterspurt en stortingsmelding om disse temaene. Vi hadde nesten oppgitt håpet, men nå er meldingen her, og NLA har kommet med innspill i prosessen (se Medlemsbladet nr 3/2007).

Det er prisverdig at regjeringen setter nedrustning og ikke-spredning på dagsorden, men er vi tilfreds med innholdet i meldingen?

"Regjeringen ønsker at Norge skal spille en pådriverrolle for rustningskontroll og nedrustning, både med hensyn til kjernefysiske våpen, andre masseødeleggelsesvåpen og konvensjonelle stridsmidler[...] Utfordringene er store", heter det i innledningen til meldingen.

Det gis i stor grad en sakssvarende situasjonsbeskrivelse, men fram-

stillingen av hvordan Norge kan bidra til å redusere kjernevåpnenes plass i NATO er lite konkret, og NATOs atomstrategi er i liten grad problematisert. Syvlandsinitiativet framheves, og vi støtter Norges lederrolle i dette, selv

"Den gamle ideen om en atomvåpenfri sone i Norden synes skrinlagt."

om vi leter etter resultater og en mer offensiv linje for syvlandsinitiativet i de forberedende møter til Tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen 2010.

Regjeringens visjon om en verden fri for atomvåpen nevnes en rekke ganger. Det slås imidlertid enkelt fast at forhandlinger om en konvensjon som forbyr atomvåpen "ikke vil føre fram og at de kan føre til en svekkelse av Ikke-spredningsavtalen." Dette står i skarp kontrast til vektleggingen av konvensjonene mot andre masseødeleggelsesvåpen, ikke minst forbudene mot antipersonellminer og klasevåpen som Norge har all ære av å ha bidratt til å fremforhandle.

For å hindre nye kjernefysiske våpenkappløp vil regjeringen legge vekt på ikrafttreden av Prøvestansavtalen,

sarlig etablering av et forbud mot produksjon av spaltbart materiale for våpenformål, og redusert betydning av atomvåpen i atomvåpenstatenes forsvars- og sikkerhetspolitikk. Likedan framheves betydningen av å redusere

våpnenes beredskapsnivå, samt å etablere nye atomvåpenfrie soner i Midt-Østen og Den koreanske halvøy. Den gamle ideen om en atomvåpenfri sone i Norden synes imidlertid skrinlagt.

NLA ser med spenning fram til Stortingets behandling av meldingen til høsten. Det er en utfordring for NLA og andre fredsorganisasjoner å se til at meldingen styrkes på dens svake punkter og at dens gode intensjoner følges opp i nasjonal og internasjonal sammenheng.

Ha en god sommer!

Deatnu/Tana juni 2008
Tordis Sørensen Høifødt
leder

Norske leger mot atomvåpen

NLA er den norske avdelingen av International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW), som i 1985 fikk Nobels Fredspris for sitt opplysningsarbeid om de medisinske virkninger av atomkrig. I år feirer den norske organisasjonen sitt 25-års jubileum.

NLA er åpen for leger og medisinske studenter og har i dag rundt 1100 medlemmer. Formålet er "å spre opplysning om medisinske konsekvenser av atomkrig og arbeide for kjernefysisk

nedrustning og redusert fare for atomkrig. En viktig del av dette arbeidet er å påpeke at også forskning, utvikling og utplassering av atomvåpen har sammenheng med de alvorlige problemer verden står overfor når det gjelder miljø og økonomisk utvikling".

I likhet med IPPNW, arbeider NLA også med totalforbud mot landminer, krigens virkninger på barn, og ikkevoldelige konfliktløsninger.

en tryggere verden uten atomvåpen

Innhold

PNND s 4

For reel sikkerhet s 5

Nytt håp for atomnedrustning s 7

Rådet for fredsbevegelsens arkiv s 8

MPI og Article VI Forum s 9

Nasjonalt studentmøte i MedFred s 10

Introduksjon til kjernevåpen s 11

ICAN s 14

Rudd rydder i atomskapet s 16

Medlemsbladet for Norske leger mot atomvåpen
ISSN 0808 2111

Redaksjonen

Carl Pintzka og Bjørn Lyngen
Arkitekt Christies gate 4a, 7012 Trondheim
Tlf: 98446627,
e-post: pintzka@legermotatomvapen.no

NLAs sekretariat

Leder: Tordis Sørensen Høifødt
Avd. for Psykiatrisk forskning og
fagutvikling, UNN, 9291 Tromsø
Tlf 77627535, fax 77627530
Priv. Kveldstuav. 7, 9013 Tromsø
Tlf. 77699873 (p), 95934119 (mobil)
e-post: hoifodt@legermotatomvapen.no

Nestleder: John Gunnar Mæland
e-post: john.meland@isf.uib.no

IPPNW Central Office
727 Massachusetts Avenue
MA 02139-3323, USA
Tlf. 617-868-5050, fax 617-8682560
E-post: ippnwbos@ippnw.org
Ex.dir. Michael Christ: mchrist@ippnw.org

Hjemmesider

www.legermotatomvapen.no, www.ippnw.org

Medlemskontingent, priser:

Leger:	300,-
Studenter:	100,-
Postgirokonto:	30601767089

Er du ikke medlem? Ta kontakt med
medlemsansvarlig Astrid Lygren:
lygren@legermotatomvapen.no.

Layout: Carl Pintzka
Trykk: Allkopi, Bergen, i 1300 eksemplarer.

Forsidebilde: Nasjonalt studentmøte i Medfred.
Foto: Elan Morin Tedronai

Redaksjonelt

*The eastern world, it is explodin'
Violence flarin', bullets loadin'
You're old enough to kill, but not for votin'
You don't believe in war, but what's that gun you're totin'
And even the Jordan River has bodies floatin'*

Denne sangteksten er 43 år gammel. "Eve of Destruction" ble skrevet av P.F. Sloan i 1965 og spilt inn med Barry McGuire som vokalist. Sangen ble en umiddelbar hit. Det sies at det lå tilfeldigheter bak suksessen som McGuire hadde med sangen – den ble først innspilt med en litt røff og uslepen sangteknikk, og skulle egentlig "poleres" før den ble sluppet på markedet. Imidlertid fikk noen utenforstående tak i den foreløpige versjonen ved en feil, og publikum likte den rå stemmen som skildret redslene i verden. Derfor ble den "endelige" versjonen aldri innspilt.

*Don't you understand what I'm tryin' to say?
Can't you feel the fears I'm feelin' today?
If the button is pushed, there's no runnin' away
There'll be no one to save with the world in a grave
Take a look around ya boy, it's bound to scare ya boy*

Frykten for krig, nød og elendighet har eksistert i uminnelige tider. Perioden fra slutten av andre verdenskrig og frem til i dag har imidlertid gitt oss et eskalerende konsekvenspanorama som får alle til å forstå at vi ikke har råd til en glipp. Så lenge atomvåpen finnes, kan ingen statsleder tillate seg den minste feilvurdering. Mens Barry McGuires platestudio kom heldig ut av sin lille lekkasje, kan konsekvensen av en tilsvarende tabbe på supermaktnivå bli altoverskyggende.

*I can't twist the truth, it knows no regulation.
Handful of senators don't pass legislation
And marches alone can't bring integration
When human respect is disintegratin'
This whole crazy world is just too frustratin'*

"Leger mot atomvåpen" høres kanskje ut som en temmelig smal bransje for utenforstående. Vi, de nye redaktørene, har meldt oss til tjeneste for NLA fordi vi ser at det nytter når man står sammen. En enslig demonstrasjon i et lite land får ikke verdens statsledere til å bygge universiteter i stedet for raketter, men internasjonalt samarbeid, diplomati og folkeopplysning kan på sikt gjøre nettopp det. Derfor blir moralen i vår første leder at det er håp. Der er vi helt på linje med Barry:

*But you tell me
Over and over and over again, my friend
Ah, you don't believe
We're on the eve of destruction*

Med dette ønsker vi dere god lesing og en god sommer!

Parliamentarians for Nuclear Non-proliferation and Disarmament

PNND

PNND er et tverrpolitisk, globalt nettverk av over 500 parlamentarikere fra mer enn 70 land som arbeider for nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen. Nettverket er åpent for nåværende medlemmer av nasjonale og internasjonale parlamenter. I Norge er i dag 15 stortingsrepresentanter medlemmer av PNND. Mer informasjon på hjemmesiden www.gsinsitute.org/pnnd

Kirsten Osen

*rådsmedlem i NLA
osen@legermotatomvåpen.no*

PNNDs globale koordinator Alyn Ware fra New Zealand var nylig på besøk i Oslo. Han møtte med norske PNND medlemmer i Stortinget. Han holdt også et inspirerende innlegg på

“PNND deltar aktivt i arbeidet for en atomvåpenfri verden.”

Norske Fredsråds møte den 29. mai. Han snakket her om New Zealands erklærte status som ikke-atomvåpenstat (med i den atomvåpenfrie sonen på den sørlige halvkule), World Court Project (Haag-domstolens rådgivende uttalelse 1996 ble opprinnelig initiert fra New Zealand), en konvensjon mot atomvåpen (Ware er medforfatter på modellkonvensjonen), og forslag om en atomvåpen-

fri sone i Arktis inklusive Canada og Norden (nærmere redegjort for i PNND Notes 3-2008 s.19-20). New Zealands forsvarssamarbeid med USA i ANZUS må bety at heller ikke Norges medlemskap i NATO er til hinder for at vi kan bli med i en atomvåpenfri sone.

PNND deltar aktivt i arbeidet for en atomvåpenfri verden. Prioriterte oppgaver i 2007 var dealert, atomvåpenfrie soner, kontroll av sensitiv kjernefysisk teknologi, fjernelse av taktiske atomvåpen, inkludert USAs atomvåpen i Europa. Modellkonvensjonen mot atomvåpen er lansert i en rekke parlamenter inkludert Australia, Canada og New Zealand.

I juli 2008 arrangerer PNND et internasjonalt møte i Pugwash, Canada. Målet er å utvikle konkrete og effektive tiltak for å skape politisk vilje til reell nedrustning og ikke-spredning. Her spiller parlamentarikere en viktig rolle. Også i Europa-parlamentet er det opprettet en PNND gruppe, ledet av Angelica Beer fra de grønne. NLA håper på et konstruktivt samar-

beid med den norske PNND gruppa, bl.a. i den kommende behandlingen av Stortingsmelding nr.27 om Nedrustning og ikke-spredning.

Alyn Ware er International Coordinator of PNND og Consultant for The Lawyers Committee. Foto: Norges Fredsråd

Parlamentarikere viktige for en atomvåpenkonvensjon

Ambassadør Sergio Duarte, FNs “high representative” for nedrustning sier følgende om parlamentarikerens betydning for en atomvåpenkonvensjon:

“Blant alle signaler verden over om ny fremgang i global atomnedrustning, tilbyr “Securing our Survival. The Case for a Nuclear Weapons Convention” en oppdatert modellkonvensjon med sikte på å oppfylle denne historiske målsettingen. Parlamentarikere har en sentral rolle i å fremme saken gjennom tverr-

politisk samarbeid, mobilisering av støtte for nedrustning blant sine velgere, og endelig i arbeidet med å verifisere konvensjonen. Det er til syvende og sist befolkningen som vil nyte godt av nedrustningen, og som deres representanter har parlamentarikerne en unik interesse i å sikre suksessen.”

Sitat hentet fra PNND Notes 3-2008 s.14, oversatt av Kirsten Osen.

NLA beklager

I NLA's medlemsblad nummer 1/08 ble det brukt bilder fra Statens Strålevern på side 12-13. Disse ble dessverre ikke kreditert, og vi benytter derfor anledningen til å gjøre dette i denne utgaven. Vi beklager det inntrufne.

For reell sikkerhet

95 amerikanske forskere har i april 2008 undertegnet en oppfordring til den kommende presidenten om drastiske endringer i USAs atomvåpenpolitikk.

*Uoffisiell oversettelse ved Kirsten Osen
30.mai 2008*

”USA må endre sin atomvåpenpolitikk i pakt med dagens realiteter og nasjonens fremtidige sikkerhetsutfordringer. I stedet for å vente på det verste og forsvare seg mot det, kan USA proaktivt forme sin egen fremtid.

Dessverre går USA i gal retning. Atomvåpenpolitikken truer både nasjonens egen sikkerhet, og sikkerheten til andre nasjoner. Deres respons vil på sin side ytterligere underminere USAs sikkerhet.

Ved å holde tusenvis av atomvåpen i høy beredskap, viderefører USA den eneste trussel som vil kunne ødelegge

landet som et fungerende samfunn: et storskala russisk angrep utløst enten uten autorisasjon, ved uhell, eller ved falsk varsel om angrep.

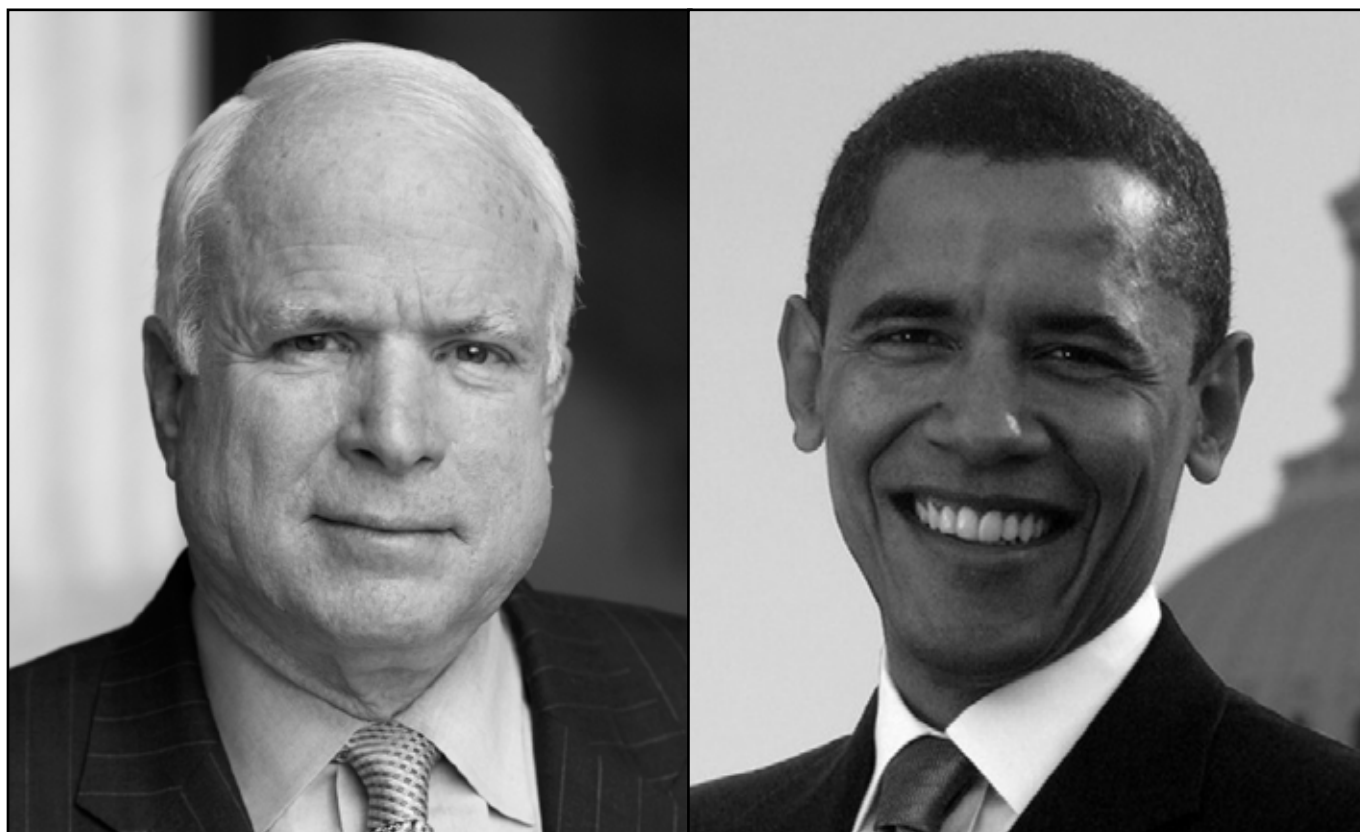
Ved å gi atomvåpen en så stor og synlig rolle i USAs politikk, og ved å planlegge ubegrenset vedlikehold og mulig oppgradering av atomvåpenarsenalene, har USA økt andre lands motivasjon for å skaffe seg atomvåpen, og redusert den politiske belastningen for dem ved å gjøre det. USA har ytterligere støttet opp om dette ved å true med å bruke atomvåpen mot stater som ikke har atomvåpen.

Ved å bidra til et klima som legitimerer atomvåpen, har USA også underminert det internasjonale samfunns evne til å hindre at flere land skaffer seg atomvåpen. Og mens de

politiske barrierene mot spredning av atomvåpen skrumper, så faller også de tekniske barrierene. Verden kan snart stå overfor en flom av nye atomvåpenstater.

Sannelig, i løpet av det siste tiåret har flere nasjoner krysset atomterskelen ved å teste atomvåpen, eller de mistenkes for å ha atomvåpen programmer. Noen av disse statene er politisk ustabile, hvilket øker risikoen for at våpnene blir brukt og at de kommer i hendene på terrorister.

Verden vil følge denne kursen så lenge USA og de andre atomvåpenstatene - Storbritannia, Kina, Frankrike og Russland - påstår at atomvåpen er essensielle for deres egen sikkerhet. For å unngå en ny og farligere atomvåpen æra, må disse statene drastisk redusere atomvåpenenes rolle i deres

Presidentkandidatene John McCain og Barack Obama.

sikkerhetspolitikk. USA kan, og bør, ta ledelsen i å klarere veien til en atomvåpenfri verden.

Det finnes ingen plausible trussel i det neste tiåret eller videre fremover som tilsier at USA beholder mer enn noen få hundre usårlige atomvåpen. Det er heller ingen grunn til å kople størrelsen av

”Tidspunktet for å legge press på USA i forhold til en ny atomvåpenkonvensjon har ikke vært bedre på lenge.”

USAs arsenaler til størrelsen av andre lands arsenaler. Det eksisterer heller ingen plausible trussel som tilsier at USA beholder evnen til å utskyte atomvåpen i løpet av minutter, eller timer.

Fire av de mest erfarne arkitekter av USAs sikkerhetspolitikk - George Shultz, utenriksminister under president Reagan; William Perry, forsvarsminister under president Clinton; Henry Kissinger, utenriksminister under presidentene Nixon and Ford; og Sam Nunn, tidligere senator fra Georgia – har med kraft uttrykt behovet for en ny tilnærming. De argumenterer for at USA må gå inn for en “atomvåpenfri verden” som et vesentlig bidrag til å hindre flere nasjoner, og terrorister, i å skaffe seg atomvåpen.[1]

Kort sagt, tiden er inne for endring.

Den neste presidenten bør bringe USAs atomvåpenpolitikk i samsvar med dagens politiske og strategiske realiteter ved å ta 10 kritiske, unilaterale steg. Disse stegene er praktiske og pragmatiske: de ville øke USAs sikkerhet ved å redusere farene for et russisk angrep, spredning av atomvåpen, og atomterrorisme. Disse stegene ville også legge grunnlaget for en verden uten atomvåpen, og gjøre USA i stand til å lede andre nasjoner i den retningen:

1. Erklære at det eneste formålet med USAs atomvåpen er å avskrekke, og om nødvendig, respondere på andre lands bruk av atomvåpen.
2. Gi avkall på opsjoner for hurtigutskyting av atomvåpen ved å øke tiden for utskyting fra minutter til dager.
3. Eliminere systemet med forhåndsinnstilte mål, og erstatte det med evnen til hurtig utvikling av en respons som er skreddersydd til situasjonen hvis atomvåpen brukes mot USA, dets styrker

eller dets allierte.

4. Omgående og unilateralt redusere USAs atomarsenal til ikke mer enn 1000 atomstridshoder, inkludert både utplasserte og reserver. USA bør erklære alle atomstridshoder utover dette som overflødige i forhold til de militære behov, overflytte dem til lagre og begynne

demontering på en måte som er transparent i forhold til det internasjonale samfunn, og - under internasjonal kontroll - begynne å kvitte seg med all plutonium og høyenriktet uran utover det som er nødvendig for vedlikehold av de 1000 atomstridshodene. Ved å gjøre sluttpunktet for denne demonteringsprosessen avhengig av responsen fra Russland, ville USA oppmuntre Russland til å gjøre likedan.

5. Stoppe alle programmer for utvikling og utplassering av nye atomvåpen, inkludert de foreslåtte Reliable Replacement Warheads.

6. Umiddelbart og unilateralt trekke tilbake alle amerikanske ikke-strategiske våpen, demontere dem på en transparent måte, og ta skritt for å motivere Russland til å gjøre likedan.

7. Annonserer at USA forplikter seg til ytterligere verifiserbar reduksjon av antall atomvåpen på basis av bilaterale eller multilaterale forhandlinger.

8. Forplikte seg til ikke å gjenoppta atomprøvesprengninger, og arbeide med Senatet om ratifikasjon av prøvestansavtalen (CTBT).

9. Stoppe videre utplassering av bakkebasert missilforsvar, og droppe alle planer for missilforsvar utplassert i rommet. Utplassering av et amerikansk missilforsvarssystem som ifølge Russlands og Kinas oppfatning ville kunne avskjære en vesentlig del av deres langtrekkende missiler, ville være en hindring for dype kutt i arsenalene. Et amerikansk missilforsvar kunne også trigge reaksjoner hos disse landene som ville resultere i en netto reduksjon av USAs sikkerhet.

10. Stadfeste USAs forpliktelse til å arbeide for atomnedrustning, og presentere en spesifikk plan for dette, i

erkjennelsen av at et universelt og verifiserbart forbud mot atomvåpen ville styrke både nasjonal og internasjonal sikkerhet.

Hvis den neste presidenten tar disse stegene, vil USA i betydelig grad styrke nasjonal og internasjonal sikkerhet, samtidig som det legges til rette for forhandlinger om reduksjon også av andre staters arsenaler. Sammen med disse statene, kan USA da takle de utfordringer som er knyttet til forhandlinger og implementering av verifiserbare, multilaterale reduksjoner til nivåer langt under 1000 atomstridshoder, og dermed legge grunnlaget for et verdensomspennende forbud mot atomvåpen.”

Referanse 1: George P. Shultz, William J. Perry, Henry A. Kissinger and Sam Nunn, “A World Free of Nuclear Weapons,” Wall Street Journal, January 4, 2007, p. A15.

Det originale oppropet med liste over alle underskriverne samt et par pressemeldinger finnes på følgende nettside:

http://www.journalnow.com/servlet/Satellite?pagename=WSJ%2FMGArticle%2FWSJ_BasicArticle&c=MGArticle&cid=1173355314011&path=!nationworld&s=1037645509161

(Oversetterens kommentar: Av de 95 fremtredende amerikanske fysikere og andre forskere som har undertegnet oppropet er 91 medlemmer av Det nasjonale Vitenskapsakademi og 23 Nobelprisvinnere. Listen inkluderer Richard Garwin som konstruerte USAs første hydrogenbombe. Oppropet er organisert av Union of Concerned Scientists. Det er meget håpefullt at amerikanske topper både innen forskning og politikk nå innser at atomvåpen i seg selv er en trussel mot USAs egen sikkerhet. K.Osen.)

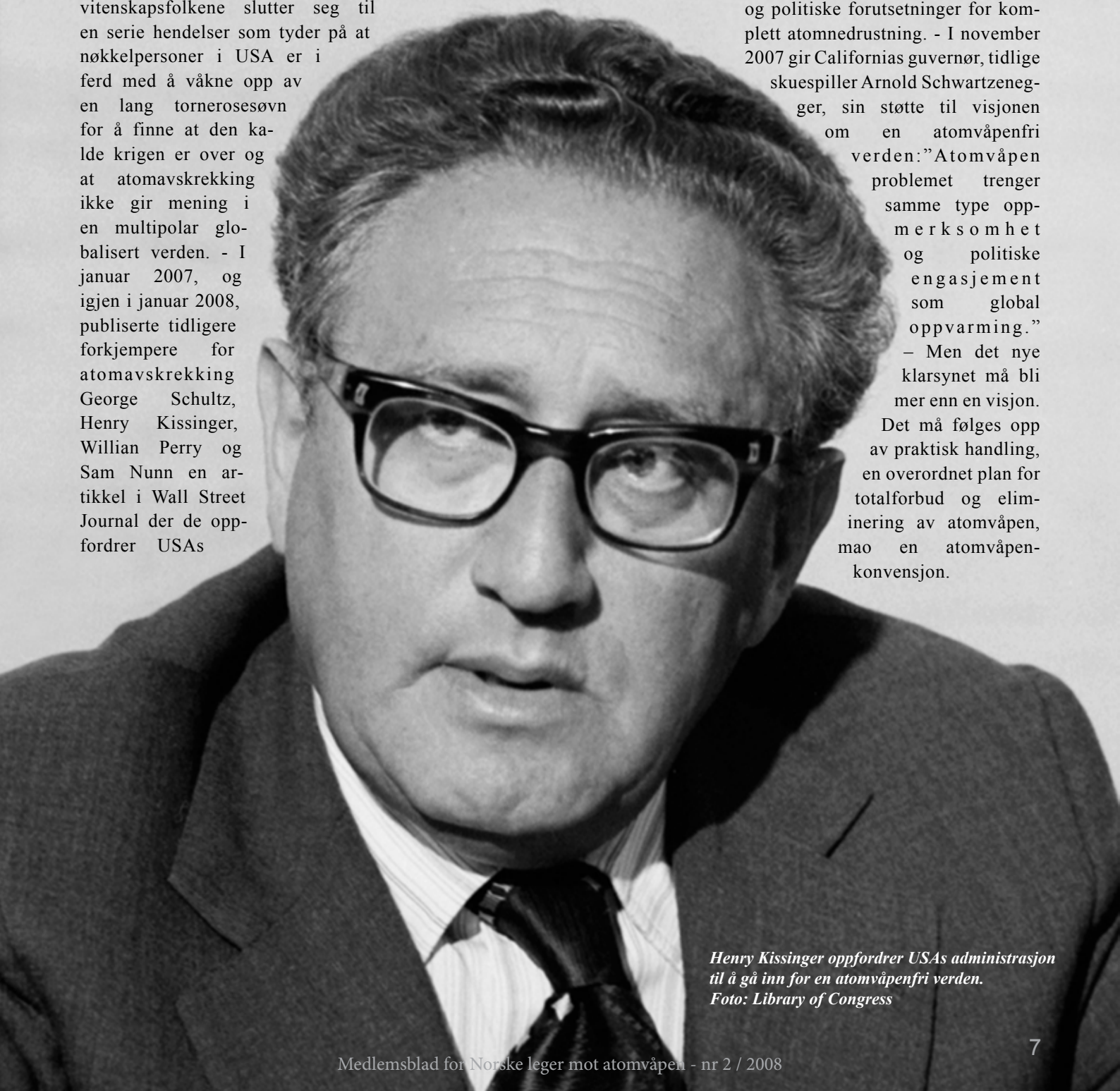
Nytt håp for atomnedrustning?

Utdrag fra PNNP Notes 3-2008 s.1
Oversatt og bearbeidet av Kirsten Osen

Oppropet fra de 95 amerikanske vitenskapsfolkene slutter seg til en serie hendelser som tyder på at nøkkelpersoner i USA er i ferd med å våkne opp av en lang tornerosesøvn for å finne at den kalde krigen er over og at atomavskrekking ikke gir mening i en multipolar globalisert verden. - I januar 2007, og igjen i januar 2008, publiserte tidligere forkjempere for atomavskrekking George Schultz, Henry Kissinger, William Perry og Sam Nunn en artikkel i Wall Street Journal der de oppfordrer USAs

nåværende administrasjon til å gå inn for en atomvåpenfri verden. Artikkelen i 2008 var undertegnet av 37 kjente navn, mange fra tidligere regjeringer.

I juni 2007 fulgte den daværende britiske utenriksminister Margaret Becket opp med en tale i Carnegie International der hun oppfordrer Storbritannia til å utvikle teknologiske og politiske forutsetninger for komplett atomnedrustning. - I november 2007 gir Californias guvernør, tidligere skuespiller Arnold Schwarzenegger, sin støtte til visjonen om en atomvåpenfri verden: "Atomvåpenproblemet trenger samme type oppmerksomhet og politisk engasjement som global oppvarming." - Men det nye klarsynet må bli mer enn en visjon. Det må følges opp av praktisk handling, en overordnet plan for totalforbud og eliminering av atomvåpen, mao en atomvåpenkonvensjon.

*Henry Kissinger oppfordrer USAs administrasjon til å gå inn for en atomvåpenfri verden.
 Foto: Library of Congress*

Rådet for fredsbevegelsens arkiv

"Fredsarbeidet vi ikke får glemme..."

Rolf Borgos
Styreleder for Norsk Fredssenter
rolfborgos@mail.com

Norsk Fredssenter har siden opprettelsen i 1988 samlet og systemisert arkivmateriale som omhandler norsk fredsbevegelses arbeid fra midten av 1900-tallet og fram til i dag. Arkivet inneholder dokumenter fra 9 enkeltpersoner og 24 organisasjoner.

Det unike med Fredsbevegelsens arkiv er at det inneholder informasjon om enkeltpersoners arbeid i organ-

isasjonene. Dette er beskrevet blant annet i brev, korrespondanse mellom enkeltpersoner og organisasjoner og i diverse dokumenter. Fredsbevegelsens arkiv inneholder altså materiale utover det andre arkiver har.

Fredsbevegelsens arkiv har til nå vært administrert av Norsk Fredssenter. Nå er hele samlingen betjent av Fylkesarkivet i Oppland. Samlingen regnes som et "privatarkiv". Den dekker for det meste perioden 1950 til 1990. Her er lite informasjon om mellomkrigstiden og de første etterkrigsårene.

Arkivet, som det er i dag, kan derfor ikke gi noe fullstendig bilde av fredsbevegelsens historie i Norge. Samlingen trenger å suppleres.

I mai 2006 ble det vedtatt i rådet for Norsk Fredssenter at det skulle taes kontakt med Riksarkivet med sikte på overføring av Fredsbevegelsens arkiv fra Oppland Fylkesarkiv på Lillehammer til Riksarkivet i Oslo. Kontakten med Riksarkivet er opprettet og institusjonen vil være i stand til å motta Fredsbevegelsens arkiv fra sommeren 2009.

Rådet for Norsk Fredssenter som har 15 medlemsorganisasjoner, ønsker at fredsbevegelsen fortsatt skal ha en rolle i det videre arbeidet med å sikre innsamling av materiale. Det er opprettet et "råd for fredsbevegelsens arkiv" som kan være bindeledd mellom fredsbevegelse, fagmiljø og arkivinstitusjonen, Riksarkivet.

Vi oppfordrer derfor alle dere som måtte ha kunnskap om, eller være i besittelse av fredsrelevante dokumenter, brev og/eller korrespondanse om å ta kontakt for eventuelt deponering av slik dokumentasjon.

Medlemmer av rådet:

Rolf Borgos
Styreleder for Norsk Fredssenter
rolfborgos@mail.com

Mari Holmboe Ruge
mruge@online.no

Øyvind Tønneson
oyvind.tonnesson@hil.no

Ingrid Eide
ieid@online.no

Alexander Harang
alexander@fredslaget.no

Flytteplaner?

Dersom du i den nærmeste fremtid kommer til å endre adresse, vennligst gi beskjed til NLAs medlemsarkiv v/ Astrid Lygren, Rosenbergsgt. 16, 5015 Bergen, eller via e-post: lygren@legermotatomvapen.no

Navn: _____

Nåværende adresse: _____

Ny adresse: _____

Fyll ut denne slippen og send den til medlemsarkivet.

(Dersom du ikke ønsker å klippe i bladet er det selvsagt mulig å kopiere denne notisen.)

Middle Powers Initiative og Article VI Forum

Middle Powers Initiative (MPI) ble stiftet i 1998 under ledelse av Douglas Roche, canadisk senator, tidligere nedrustningsambassadør og mangeårig medlem av Pugwash. MPI er en sammenslutning av åtte ikke-statlige organisasjoner, inkludert IPPNW, under Global Security Institute.

Kirsten Osen

rådsmedlem i NLA

osen@legermotatomvapen.no

MPI har kontakt til Norge gjennom den såkalte MPI-gruppa som er 10 år gammel og som består av enkeltpersoner fra Nei til atomvåpen, Den norske Pugwash-komite og NLA. Gruppa er pt representert i MPIs ledelse ved Stine Rødmyr, leder av NTA. MPIs formål er å samarbeide med mellomstore land om å påvirke atomvåpenstatene til å redusere atomfaren og eliminere atomvåpen. MPI har gjennom alle år arbeidet nært sammen med New Agenda Coalition (NAC), som også ble etablert i 1998 som et samarbeid mellom sju mellomstore land på regjeringsnivå med fokus på atomnedrustning.

Etter den mislykkete tilsynskonferansen for Ikke-spredningsavtalen (NPT) i

2005, dannet MPI det såkalte Artikkel VI Forum som har fokus på implementering av NPTs artikkel VI om atomnedrustning. PNND skriver i sitt siste nummer at det er ett uttrykk som beskriver krisen i NPT, nemlig manglende troverdighet. Førte år etter at NPT ble signert og 12 år etter at domstolen i Haag pekte på atomvåpenmaktens plikt til å eliminere atomvåpnene, finnes det fortsatt 25000 atomvåpen i verden, og i stedet for nedrustning, planlegges det produksjon av nye våpentyper. Det må derfor stilles spørsmål ved om målene i NPT er troverdige, og om NPT er et troverdig instrument til å nå målene.

Artikkel VI forum har hatt fem møter med ca 30 stater, inkludert representanter for det norske UD. Det er definert en rekke områder hvor det er generell enighet mellom de fleste regjeringene og hvor noe burde kunne gjøres innen NPTs tilsynskonferanse i 2010 for å sikre seg at denne ikke bryter sammen.

En atomvåpenkonvensjon er et langsiktig mål. Det siste møtet i Dublin i mars 2008, sponset av Irlands regjering, fokuserte på tre praktiske tiltak: dealert, rakettskjold og strategier for å eliminere atomvåpen.

(Utdrag av artikkel i PNND Notes 3-2008 s.5, oversatt og bearbeidet av Kirsten Osen)

(Oversetterens kommentar: MPIs liste over definerte satsingsområder sammenfaller i stor grad med andre temalister for eksempel fra NPTs tilsynskonferanse 2000 og Oslo konferansen februar 2008, inkludert utenriksminister Støres egen liste, samt i oppropet fra de amerikanske forskerne i april 2008. – Det gode er at alle vet hva som må gjøres for å redde verden fra en atomkatastrofe. Det tragiske er at ingen gjør det. Kanskje ville forhandlinger om en konvensjon danne en samlende ramme og et overordnet mål som kunne sette fart i alle enkelt-sakene?)

Utenriksminister Dermot Ahern, Irland; Senator Douglas Roche, leder av MPI; baronesse Shirley Williams; Sergio Duarte, FNs "high representative" for nedrustning; og Volodymyr Yelchenko, leder av NPT PrepCom 2008. Foto: MPI

Nasjonalt studentmøte i MedFred 18.-20. april

MedFred i Bergen var arrangør for et vellykket møte som forhåpentligvis vil bli starten på en fremtidig tradisjon i MedFred. Med fullpakket program og en by i strålende solskinn var alt duket for en kjempehelg. Alle byene med unntak av Tromsø stilte med deltakere. Totalt sett var 25-30 personer innom i løpet av helgen.

Dordi Lea
MedFred Trondheim
lea@stud.ntnu.no

Det hele startet mykt på fredagskvelden med å bli kjent, spise boller og se film. Lørdagen startet tidlig med foredrag om solidaritet i legegjerningen ved NLA-nestleder John Gunnar Mæland, og videre litt fakta om IPPNW og NLA. Deretter ble atomvåpensituasjonen anno 2008 tatt opp.

Det foredraget som trolig satt mest igjen hos deltakerne var foredraget om rakettskjold. Bergens Tidende har som en av få aviser i Norge gjort flere store artikler på dette temaet, og journa-

list Tor O. Mørseth stilte forberedt på temaet. Det er en sak som er høyaktuell og burde fått mer oppmerksomhet i riksmidier. Det var også en bra oppladning til gateaksjonen som var neste post på programmet.

Gateaksjonen hadde som agenda å spre kunnskap om rakettskjold i Europa. Forbipasserende kunne signere hvert sitt ferdigskrevne postkort med en klar oppfordring til norsk motstand i NATO mot rakettskjoldplanene. I underkant av 500 kort ble underskrevet og sendt til Jonas Gahr Støre. Aksjonen fikk også oppmerksomhet i blant annet Bergens Tidende. Ettermiddagen fortsatte med foredrag og workshop før kvelden endte på Café Opera. Der fikk vi servert

middag før festen fortsatte på ulike vannhull i Bergen.

Søndagen startet med foredrag om helsearbeid i konfliktområder ved NLA's rådmedlem Kurt Hanevik, før vi fikk en smakebit fra IPPNWs konferanse i New Delhi. Siste del av ettermiddagen gikk til workshop, blant annet om hvordan vi kan forbedre egen organisasjon. Vi gikk også inn for å prøve å få til å arrangere Europeisk studentkonferanse i 2009.

Helgen bød på et særdeles bra faglig og sosialt program. Det var nyttig både for ferske og mer erfarne MedFred-ere. Vi håper at dette er en tradisjon som kan fortsette fremover, gjerne i sammenheng med NLA's årsmøte.

Delegasjonen fra NLA markerte seg i Bergens bybilde. Foto: Dordi Lea

INTRODUKSJON TIL KJERNEVÅPEN

Heidi Kristine Toft
Kjernefysiker, Universitetet i Oslo
h.k.toft@fys.uio.no

Denne artikkelen forklarer hva kjernevåpen er og hvordan de virker. Et kjernevåpen (eller kjernefysisk våpen) er et våpen som gir en eksplosiv energifrigjøring fra reaksjoner som foregår i atomkjernene¹. Slike kjernefysiske reaksjoner kalles fisjon og fusjon. Siden det er to typer reaksjoner, deler vi kjernevåpen inn i to hovedklasser: fisjonsvåpen og fusjonsvåpen. De to våpentypene vil beskrives i den rekkefølgen.

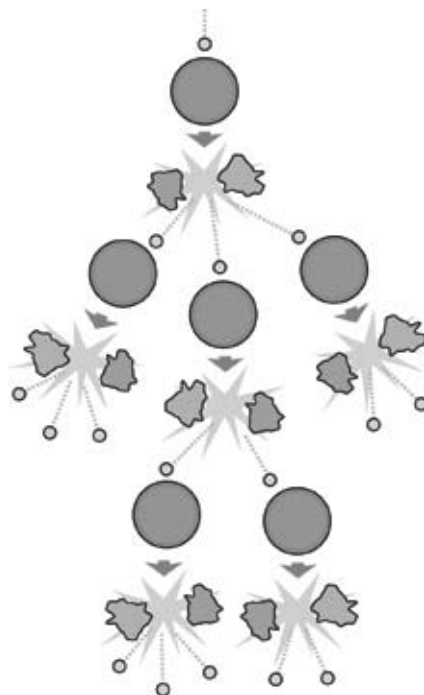
Fysikk i fisjonsvåpen

En atomkjerne er bygd opp av to typer partikler som kalles protoner og nøytroner. Protoner har positiv elektrisk ladning, mens nøytroner er elektrisk nøytrale. Fisjonsvåpen er den enkleste typen kjernevåpen og baserer seg på den kjernefysiske reaksjonen fisjon. En fisjon kan forekomme når en tung atomkjerne tar opp et nøytron og derfor blir ustabil. Kjernen kan da dele seg til to nye og mindre kjerner. Alle protonene blir fordelt mellom de to nye kjernene. Derimot vil det bli igjen noen overskytende nøytroner (typisk 2-3 stykker) og ekstra energi, og nøytronene og energien frigjøres og sendes ut.

Enkelte typer tunge atomkjerner har den egenskapen at kjedereaksjon er mulig, og slike kjerner kaller vi fissile. Ved en kjedereaksjon vil nøytroner fra én fisjon brukes til å spalte nye kjerner, slik at nye nøytroner sendes ut, som igjen spalter flere kjerner osv. I et fisjonsvåpen er det som regel de fissile kjernene uran-235 og/eller plutonium-239 som brukes til å gi kjedereaksjon². Tallene angir antallet partikler (det vil si summen av protoner og nøytroner) i atomkjernene. Fisjonsreaksjonen for eksempel uran-235

frigjør i gjennomsnitt ca 2,5 nøytroner (n) og kan skrives, der X og Y står for de to nye og mindre kjernene:
 $U-235 + n \rightarrow X + Y + 2,5 \cdot n + \text{energi}$.

Mellom protonene i en atomkjerne virker det frastøtende elektriske krefter. Når kjernen likevel holdes samlet uten at protonene flyr fra hverandre, skyldes det at de frastøtende kreftene blir kompensert av en annen type kraft, som er tiltrekkende. Kraften kalles den sterke vekselvirkningen. Den sterke veksel-

Ved kjedereaksjon vil frigjorte nøytroner (små kuler) fra én fisjon brukes til å spalte nye kjerner (store kuler), slik at nye nøytroner sendes ut, som igjen spalter nye kjerner, osv.

virkingen virker mellom alle partiklene i kjernen, det vil si også mellom de elektrisk nøytrale nøytronene. I tunge atomkjerner med mange protoner, som uran og plutonium, er de frastøtende elektriske kreftene store. Derfor er det nødvendig at de tunge kjernene har spesielt mange nøytroner. Det er

forklaringen på hvorfor fisjon gir et overskudd av nøytroner.

Den sterke vekselvirkningen mellom partiklene i kjernen er nødvendigvis meget sterk, siden den holder sammen mange protoner innen et lite volum. Når en kjerne splittes ved fisjon, blir derfor energifrigjøringen meget stor. Sammenlignet med vanlig kjemisk sprengstoff vil man ved kjerne-reaksjoner få om lag en million ganger mer frigjort energi per atom. Det er altså et viktig poeng at reaksjonene foregår mellom partiklene i kjernene, og ikke mellom atomene/molekylene, slik som for kjemiske eksplosiver. Det er derfor kjernefysikere foretrekker å bruke betegnelsene kjernevåpen fremfor «atomvåpen». (Men legg merke til at navnet på foreningen «Nei til atomvåpen» ikke er valgt for å være et innlegg i den språklige debatten...)

Når en kjedereaksjon pågår i en ansamling av uran-235 eller plutonium-239, vil en del nøytroner gå tapt uten å føre til fisjon, blant annet på grunn av lekkasje gjennom overflaten til det fissile materialet. Med større mengder fissilt materiale øker sannsynligheten for at nøytronene skaper nye fisjoner i kjernene fremfor å unnsnippe. Den minste vekten (massen) av det fissile materialet som kan gi kjedereaksjon, kalles kritisk masse.

Den kritiske massen er blant annet avhengig av formen på ansamlingen, renhetsgraden i det fissile materialet, og hvor tett de fissile kjernene ligger. Minst mulig overflate gir minst sannsynlighet for at nøytronene unnsnipper. Den kuleformede overflaten er den minste, og derfor går kuleformede ansamlinger kritisk med mindre vekt enn andre former. Tetthetsavhengigheten er slik at hvis man for eksempel komprimerer ansamlingen til halvparten av volumet,

¹ For eksempel er en «skitten bombe» ikke et kjernevåpen. En skitten bombe er en potensiell terroristbombe uten annen virkning enn spredning av radioaktive materialer ved hjelp av et kjemisk eksplosiv.

² Uran-235 eller plutonium-239 må produseres. Naturlig uran består av 0,7 prosent uran-235, som er fissilt, og resten uran-238. I såkalte anrikningsanlegg utvinnes uran-235 fra naturlig uran. Bombematerialet består altså av meget høyt anriket uran, det vil si en stor andel uran-235. Plutonium må på sin side lages i reaktorer som drives av uran som brensel. I uranbrenselet vil enkelte uran-238-kjerner ta opp nøytroner og omdannes til plutonium-239. Brenselet bør være i relativt kort tid i reaktoren, ellers vil det dannes ugunstige tyngre plutoniumkjerner. Den lille mengden plutonium i brenselet må trekkes ut kjemisk i såkalte gjenvinningsanlegg.

reduseres kritisk masse til en fjerdedel. Det betyr at kjedereaksjon da kan oppstå med bare en fjerdedel av vekten.

I et kjernevåpen er det ikke tilstrekkelig med en kritisk masse. Et kjernevåpen må ha en overkritisk ansamling fissilt materiale, slik at forholdene er mer enn gode nok for en kjedereaksjon. Når energifrigjøringen begynner, vil det skapes høye temperaturer og høyt trykk, som gjør at ansamlingen ekspanderer, slik at overflaten øker og kjernene fjernes fra hverandre (tettheten reduseres). Hvis ansamlingen ikke hadde startet som overkritisk, ville kjedereaksjonen derfor altfor tidlig ha blitt underkritisk og stoppet opp. Energifrigjøringen er eksponentiell, slik at nesten all den frigjorte energien kommer på slutten av eksplosjonen. Hvis våpenet skal ha stor sprengkraft, må kjedereaksjonen derfor vare tilstrekkelig lenge.

Et særlig tungt materiale, gjerne naturlig uran eller wolfram, kan legges rundt det fissile materialet for å forsinke ekspansjonen. Et reflekterende materiale kan brukes til å returnere enkelte nøytroner på vei ut av bomben, inn igjen. Begge deler gjør at det fissile materialet blir bedre utnyttet.

Virkemåten til fisjonsvåpen

Et fisjonsvåpen må bestå av en i utgangspunktet underkritisk masse fissilt materiale, slik at våpenet ikke går kritisk av seg selv. Deretter gjøres denne overkritisk under detonasjonen. Man benytter faktorene som påvirker kritisk masse. Det enkleste prinsippet er kanonmodellen, som er hurtig å skyte sammen to underkritiske halvkuler av uran til én overkritisk kule. Overkritikaliteten kommer av at massen økes og at formen endres til kule. I kanonmodellen brukes uran-235, men plutonium-239 vil ikke bli brukt. Plutonium er mer ustabil enn uran og vil i større

grad undergå spontane fisjoner. Spontane fisjoner som frigjør nøytroner og kan sette i gang kjedereaksjon for tidlig, før bitene har rukket å komme helt inn i hverandre og skapt overkritikalitet.

Det andre prinsippet for fisjonsvåpen skaper overkritikalitet på en langt hurtigere måte enn ved kanonmodellen, og da er også plutonium-239 praktisk å anvende. Man starter med et underkritisk kuleskall (det vil si en kule med tomrom i midten) av fissilt materiale. Ved detonasjonen forårsaker et om-liggende kjemisk eksplosiv skape et innoverrettet trykk som komprimerer skallet til en liten kule i midten. Dette kalles implosjonsmodellen, implosjon er en innoverrettet eksplosjon. Ansamlingen blir overkritisk fordi implosjonen øker tettheten av kjerner og endrer formen fra skall til kule. Man slipper så løs frie nøytroner på det «optimale» tidspunktet, og da starter den kjernefysiske eksplosjonen.

Fat Man var et implosjonsvåpen og ble sluppet over Nagasaki.

Kjernevåpenet som rammet Hiroshima var av kanonmodell og hadde følgelig uran-235 som fissilt materiale. Prinsippet brukes trolig i liten grad av kjernevåpenstater i dag, men ville vært den modellen en terroristgruppe helst ville ha forsøkt seg på. Bomben som ble sluppet over Nagasaki i 1945, Fat Man, var et implosjonsvåpen med plutonium. Implosjonsmodellen brukes nok også i

en del av dagens kjernevåpen.

Fusjonsvåpen

De fleste moderne kjernevåpenene er antagelig fusjonsvåpen, også kalt termonukleære våpen³. Prinsippet ble første gang forsøkt i en amerikansk prøvesprengning i 1952. Den kjernefysiske reaksjonen er sammensmelting av lette atomkjerner, og i likhet med fisjon frigjør dette også energi.

For at fusjon skal kunne foregå, kreves ekstrem kompresjon av fusjonsmaterialet og ekstremt høye temperaturer. Det er nødvendig at disse betingelsene skapes av fisjons-eksplosjoner. Kompresjonen forårsakes av en primær fisjonseksplisjon ved siden av fusjonsmaterialet. Energien fra eksplosjonen gir et trykk som gjør at fusjonsmaterialet imploderer til et volum som er om lag en tusendel av det opprinnelige. Den høye temperaturen antas å skapes ved hjelp av en stav av fissilt materiale inni fusjonsbrenselet. Staven går kritisk på grunn av kompresjonen, og en fisjonseksplisjon gir temperaturøkningen (til mange titalls millioner grader). Da kan fusjonsreaksjonene starte.

Deuterium og tritium er hydrogen som er tyngre enn «vanlig» hydrogen, fordi de i tillegg til protonet også har henholdsvis ett og to nøytroner i kjernen. Fusjon av deuterium og tritium er én av de reaksjonene som antas å foregå i fusjonsmaterialet. Reaksjonen skaper helium og frigjør ett nøytron og energi. Den kan skrives (med D for deuterium, T for tritium, og He for helium):
$$D + T \rightarrow He + n + \text{energi.}$$

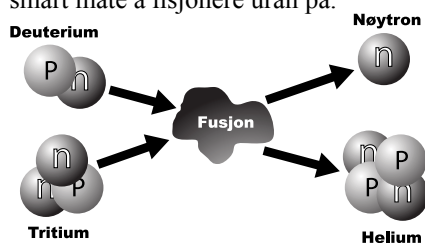
En fusjon frigjør mindre energi enn en fisjon. Men man kan utnytte de høyenergetiske nøytronene fra fusjonsreaksjonene til å forårsake fisjon i en urankappe som legges rundt fusjons-

³ Tidligere brukte man begrepet «hydrogenbomber».

Verdens første termonukleære eksplosjon var amerikansk og ble detonert på Marshalløyene i Stillehavet i 1952. Sprengkraften var ca 500 ganger større enn bombene fra 1945.

materialet⁴. I mange av fusjonsvåpnene gir fisjonsreaksjonene faktisk det største bidraget til den totale energifrigjøringen, ifølge litteraturen. Oppbygningen av fusjonsvåpen er altså en smart måte å fisjonere uran på.

Deuterium og tritium smelter sammen (fusjon) og danner helium med samtidig utsendelse av energi og ett nøytron.

Sprengkraften til termonukleære våpen kan lages i hele spekteret fra liten til nesten ubegrenset, men i praksis vil det være øvre grenser. Trolig er sprengkraften til eksisterende våpen i verste fall opptil ca 200 ganger fisjonsvåpnene fra 1945. Konsekvensene hvis et kraftig termonukleært våpen skulle bli detonert over en høy befolkningstetthet, ville derfor blitt betydelig større enn i Japan i 1945, der ca 100 000 mennesker ble drept etter hver bombe.

Terrortrusselen

Dr. Mohamed ElBaradei, som er direktør for Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) og fikk Nobels fredspris i 2005, omtaler risikoen for at terrorister får tak i kjernevåpen som den største sikkerhetstrussel i verden i dag. I motsetning til stater vil terrorister ikke nøle med avfyring.

Det vanskeligste innen kjernevåpenproduksjon er å produsere det fissile materialet, og dette kan terrorister ikke gjøre. Hvis stater passer godt på sine lagre av fissile materialer, reduseres terrorrisikoen betraktelig. Det eksisterer ulike oppfatninger av om terrorister ville klare å bygge den enkleste typen kjernevåpen hvis fissilt materiale var tilgjengelig. På grunn av de store konsekvensene kan man uansett ikke ta sjanser.

Vår nabo Sverige, som hadde et kjernevåpenprogram frem til 1968, har vurdert terrortrusselen slik: «Fisjonsvåpnenes prinsipper er beskrevet i oppslagsverk og virker enkle, men de sier ingenting om mulighetene for feil-

skjær, noe som ofte illustreres i «papirbombene» som har vært offentliggjort. Det er ikke lett å lage en fungerende kjernefysisk ladning. Det kreves kunnskaper og ressurser for målinger og eksperimenter innen flere tekniske områder, blant annet kjernefysikk, detonasjon, teoretiske beregninger og håndtering av radioaktivt materiale og av sprengstoff. Prosessen innbyr til feilskjær med skjebnesvangre konsekvenser for aktørene. Fra kun et teknisk synspunkt kunne man ikke utelukke at en gruppe med hjelp av samvittighetsløse spesialister kunne lykkes. Med hensyn til kravene for kompetanse og ressurser, og at arbeidet må gjøres i det skjulte og trolig under tidspress, er det ytterst usannsynlig at en eller flere enkeltstående personer skulle kunne klare prestasjonen.⁵»

Sitat: Forsvarets forskningsanstalt: FOA orienterar om Kärnvapen, ISBN 91-7056-076-5, 1990, samt personlig kommunikasjon med Totalforsvarets forskningsinstitut, 2008. Oversatt av undertegnede.

-HYA SKAL VI MED ATOMBOMBER OG KJEMISKE VÅPEN, NÅR'U KAN LAMME ET HELT LAND MED TI CENTIMETER NYSNØ!-

Morten M: Faksimile fra VG.

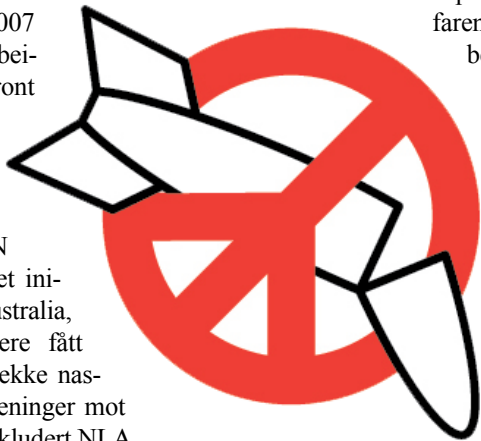
⁴Man kan visstnok velge om man vil benytte anriket (uran-235) eller naturlig uran (uran-238) i kappen rundt fusjonsmaterialet. Uran-238 er ikke fissilt, men fisjonerbart. En fisjonerbar kjerne kan spaltes av kun høyenergetiske nøytroner, og kjedereaksjon kan ikke oppstå. Siden nøytronene som skapes i fusjon er høyenergetiske, kan de forårsake fisjon i uran-238.

⁵Forsvarets forskningsanstalt: FOA orienterar om Kärnvapen, ISBN 91-7056-076-5, 1990, samt personlig kommunikasjon med Totalforsvarets forskningsinstitut, 2008. Oversatt av undertegnede.

ICAN – you can – we can!

John Gunnar Mæland
Nestleder i NLA
meland@legermotatomvapen.no

ICAN – International Campaign to Abolish Nuclear Weapons – er IPPNWs internasjonale kampanje for å avskaffe atomvåpen. Siden oppstarten i 2007 har ICAN arbeidet på bred front for å mobilisere folk i kampen mot atomvåpen. ICAN sprang ut av et initiativ fra Australia, men har senere fått støtte fra en rekke nasjonale legeföreninger mot atomvåpen, inkludert NLA.

Bakgrunnen for ICAN var skuffelsen over at Tilsynskonferansen om ikke-spredningsavtalen (NPT Review Conference) i 2005 ble en fiasko og at Verdenskonferansen i FNs hovedforsamling samme år heller ikke klarte å samle seg om nye tiltak for å minske atomvåpen-trusselen.

Et hovedmål for ICAN er å arbeide for en konvensjon mot atomvåpen. Dette skal skje gjennom å bygge bred støtte fra grasrota, ulike organisasjoner og prominente personer.

Et annet siktemål med ICAN er at kampanjen skal være et rammeverk for ulike IPPNW aktiviteter og for mer nasjonale initiativ i kampen mot atomvåpen.

I 2008 har ICAN definert ti strategier for IPPNWs medlemsforeninger:

- Engasjere studenter og unge aktivister

gjennom tiltak som Target-X, Nuclear Weapons Inheritance Project (NWIP) og sykkelturner for fred.

- Utnytte den voksende verktøykassen for å informere kolleger, offentligheten og beslutningstakere, via Internett, brosjyrer og DVD.
- Intensivere opplysningsarbeidet om atomvåpentruslene, inkludert faren for miljøkatastrofer, og behovet for avskaffelse av atomvåpen.

Særlig ønsker man å påvirke nasjonale legeföreninger til å ta standpunkt til disse spørsmålene, men for øvrig oppfordres NLA og andre medlemsorganisasjoner til å ta initiativ til offentlige diskusjoner om miljøaspektene ved kjernevåpenbruk.

- Engasjere seg i arbeidet frem mot Tilsynskonferansen for ikke-spredningsavtalen i 2010 gjennom å påvirke regjeringer og politikere. Særlig dreier dette seg om å argumentere for en konvensjon mot atomvåpen som en strategi for å styrke nedrustningsforpliktelsen i ikke-spredningsavtalen.

- Påvirke FNs hovedforsamling til å slutte opp om arbeidet for en konvensjon mot atomvåpen.

- Arbeide for fjerning av høyanriket uran

(HEU) fra medisinske produkter. Dette arbeidet bør skje i samarbeid med nasjonale legeföreninger, medisinske fagmiljøer og nasjonale helsemyndigheter.

- Forsterke samarbeid med andre fredsorganisasjoner og det sivile samfunnet.
- Be kjente personer støtte ICAN gjennom støtteerklæringer eller uttalelser i media.
- Ta kontakt med politikere for å diskutere en konvensjon mot atomvåpen.

- Prioritere ICAN i IPPNWs arbeid og innen de lokale medlemsorganisasjonene.

I mai 2008 lanserte ICAN en medisinsk internasjonal kampanje for å erstatte høyanriket uran (HEU) i produksjon av medisinske isotoper til lavenrikt uran (LEU). Mer informasjon om dette temaet finnes på: www.ippnw.org/Programs/ICAN/HEU.html.

Et annet medisinsk tema som ICAN for tiden fokuserer på, er helsekonsekvensene av klimaforandringene som følge av en regional kjernefysisk krig (Nuclear Famine), se <http://www.ippnw.org/News/RelevantNews.html>

Mer informasjon om ICAN finnes her: <http://www.ippnw.org/Programs/ICAN/index.html>

ICAN støttes av stadig flere innflytelsesrike personer

Se dem og hør støtteerklæringene deres på ICANs nettside www.icanw.org. Utdrag av erklæringene fra Hans Blix, Gareth Evans og Dalai Lama er her gjengitt på norsk ved Kirsten Osen.

Kirsten Osen
rådsmedlem i NLA
osen@legermotatomvapen.no

Hans Blix støtter ICAN

”Det er meg en glede å støtte kampanjen for en atomvåpenkonvensjon. Kommissjonen mot masseødeleggelsesvåpen som jeg ledet, sa at vi må forby atomvåpen, i likhet med kjemiske og biologiske våpen som er forbudt ved konvensjoner. Du og jeg kan delta i dette arbeidet. Den triste sannhet er at vi i dag må forholde oss til trusselen både fra klimaskiftet og fra våpenkappløpet. Det er nå 17 år siden slutten på kommunismen og den kalde krigen og vi burde vært på vei til å avskaffe atombomber. Det kommer til å ta tid, men målet må være å avskaffe dem. Ifølge kommissjonen som jeg ledet, er det første og viktigste skrittet i dag ikrafttreden av prøvestansavtalen. Det vil kreve at avtalen ratifiseres av USA, Kina, Nord-Korea og flere andre stater. Hovedtingen er at du og jeg setter i gang med å presse land og regjeringer til å bevege seg i riktig retning, og ikke i motsatt retning slik tilfellet er i dag.

Hans Blix. Foto: IAEA

<http://www.icanw.org/videos> :Dr. Hans Blix discusses his support for ICAN (1:18). Hans Blix, født i 1928, svensk diplomat, utenriksminister 1978-79, generaldirektør i Det internasjonale atomenergibyrået 1981-97, leder av FN's våpeninspektører i Irak 2000, og leder av The Weapons of Mass Destruction Commission 2006.

Gareth Evans støtter ICAN

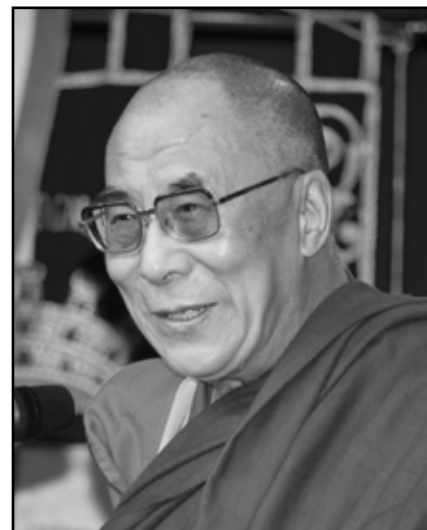
”Jeg beklager at jeg ikke kan være tilstede på åpningen av ICAN, men jeg er med dere i tankene, for dette er et utrolig bra initiativ! Den grunnleggende sannheten om atomvåpen er enkel. Så lenge noe land har atomvåpen, vil andre ha dem. Så lenge noen har dem, vil de en dag bli brukt. Enhver bruk vil være katastrofal. Det var det grunnleggende budskapet fra Canberra-kommissjonen for eliminering av atomvåpen som jeg var med på å sette sammen i 1996. Det var også det grunnleggende budskapet fra Blix kommissjonen mot masseødeleggelsesvåpen som jeg var medlem av.”...”Det er kritisk nødvendig at alle i verden fortsetter å føre en kampanje for å snu utviklingen. Som Blix-kommissjonen sa, kan atombomben ikke ”avfinnes”. Men den kan forbys. Jeg kan (Ican) forestille meg en verden uten atombomber. Vi må alle se dette for oss, og jobbe for å virkeliggjøre visjonen. Politikere og beslutningstakere har vært vanskelige å overbevise, men de kan overbevises ved den innsats og energi som ICAN representerer. Jeg ønsker kampanjen all mulig suksess.”

<http://www.icanw.org/videos> :Gareth Evans supports ICAN (3:33 min). Australisk humanist, jurist og arbeiderpartipolitiker, utenriksminister 1988-96, bidro til opprettelsen av Canberra Commission on the Elimination of Nuclear Weapons 1996, co-chair of the International Commission on Intervention and State Sovereignty 2000-2001,

president of International Crisis Group fra 2000, medlem av The Weapons of Mass Destruction Commission 2006, og co-chair of International Non-Proliferation and Disarmament Commission 2008.

Dalai Lama støtter ICAN.

Dalai Lama fastslår i sin støtteerklæring i mai 2008 at ICAN ”har som mål å bryte den nåværende fastlåste situasjon i nedrustnings-forhandlingene ved å generere støtte for en juridisk bindende atomvåpenkonvensjon. En slik avtale er mulig, nødvendig og mer og mer av en hastesak. Tiden er inne for å realisere den. Jeg kan (Ican) tenke meg en verden uten atomvåpen, og jeg støtter ICAN.”

Dalai Lama. Foto: Luca Galuzzi

<http://www.icanw.org/news/dalai-lama> Tenzin Gyatso, den 14. Dalai Lama, f. 1935. Ble Tibets statsoverhode 1951, men har siden 1959 levd i landflyktighet i India. Han reiser verden rundt og taler tibetanernes sak. Budskapet er medmenneskelighet og ikke-vold. Dalai Lama bygger sin fredsfilosofi på ærefrykt for alt levende og på tanken om et universelt ansvar som omfatter så vel menneskene som naturen. Fikk Nobels fredspris i 1989.

Rudd rydder i atomskapet

Vil Australias nye statsminister Kevin Rudd følge opp valgloftet om å støtte modellkonvensjonen mot atomvåpen?

Torbjørn Graff Hugo
Tidligere redaktør av NLA
hugo@legermotatomvåpen.no

Da Kevin Rudd overtok statsministerposten i Australia i november 2007, var det knyttet store forhåpninger til et mer aktivt fokus på atomnedrustning og ikkespredning. Under valgkampen var det blant annet gitt løfter om å støtte arbeidet for en konvensjon mot atomvåpen. Rudds regjering har foreløpig ikke fulgt opp dette valgkamploftet, men har likevel vist flere tendenser i positiv retning.

I januar 2008 uttalte utenriksminister Stephen Smith at den australske regjeringen ville annullere avtalen som ble inngått av Rudds forgjenger John Howard i august 2007, om å selge uran til India. Avtalen var kontroversiell fordi India står utenfor Ikkespredningsavtalen (NPT). Etersom Australia har verdens største kjente reserver av uran var dette en svært viktig avgjørelse. Det sender også sterke signaler til andre uranprodusenter.

NPTPrepCom møtet i Geneve i begynnelsen av mai var et nytt tegn på at Australia er i ferd med å ta noen grep. I en av talene fra delegasjonen ble eksempelvis modellkonvensjonen for et forbud mot atomvåpen nevnt. Det var i en relativt diplomatisk formulering, men den uttrykte likevel tydelig at det på et eller annet tidspunkt kan bli nødvendig å vurdere lovlige rammeverk som går ut over NPT – eksempelvis en atomvåpenkonvensjon.

Så i begynnelsen av juni kom neste signal. Under et besøk i Hiroshima annonserte Rudd at Australia vil etablere en Nuclear Non-Proliferation and Disarmament Commission. En kommis-

jon som skal jobbe med å skape momentum og politisk vilje fram mot Tilsynskonferansen for NPT i 2010. Arbeidet skal ledes av blant andre tidligere utenriksminister Gareth Evans (nåværende leder av International Crisis Group) som støtter ICAN og som var instrumentell i dannelsen av den tidligere Canberra Commission for Nuclear Disarmament i 1996.

Australias statsminister Kevin Rudd lovet under valgkampen å støtte en konvensjon mot atomvåpen. Har han tenkt å følge opp dette løftet? Foto: FN

Det skjer altså ting på atomvåpenfronten i Australia, og Kevin Rudd har tydelig vist at han har en annen tilnærming til atomvåpen og nedrustning enn sin forgjenger. Men mange vil nok hevde at et brudd med John Howards politikk i seg selv ikke er noe å applaudere for. ”Rudd har slukket brannen, men det er fremdeles bare aske igjen på marka. Sol-sikkene har enda ikke begynt å spire”, sier Tim Wright fra ICAN i Australia.

Rudd har vært langt mer forsiktig i sin

politikk enn det som ble lovet under valgkampen. Konvensjonen ble kun nevnt som en fremtidig mulighet under PrepCom, og bare en eneste gang. Og det er delegasjonens NGO representanter som skal ha æren for at den i det hele tatt kom med. Avtalen om å ikke selge uran til India var viktig, men den har ikke blitt fulgt opp av en generell eksportstans av uran til alle atomvåpenstater. I tillegg gjenstår det å se hva kommisjonen for nedrustning og ikkespredning får til. Det er nok å minne om at Australia er sammen med Norge i 7-lands-initiativet (7ni), men at ingen av dem av den grunn har stemt for Malaysiaresolusjonen i FN, som krever forhandlinger om en atomvåpenkonvensjon.

Det ligger for øvrig flere interessante analogier i kulissene hva angår Norge og Australia. Utover å være medlemmer av 7ni, er begge landene ledet av arbeiderpartier som begge kom til makten med klare forpliktelser om arbeid for atomnedrustning. Videre synes begge regjeringene å ha lovet mer enn de vil/kan holde. I hvert fall foreløpig. Men kanskje kan disse likhetene også bidra til en positiv synergieffekt. At Australia nevnte modellkonvensjonen under PrepCom kan kanskje inspirere Norge til å gjøre det samme neste år. At Norge avholdt en visjonskonferanse om en atomvåpenfri verden i februar kan kanskje ha inspirert den nye kommisjonen i Australia? Og kanskje, hvis ett av landene tar det store skrittet og stemmer for Malaysiaresolusjonen i FN i høst, vil da det andre landet følge etter?

Det er vanskelig å si, men en ting er sikkert: om ikke regjeringene selv ser disse parallellene, så er det viktig at det sivile samfunnet i Norge og Australia gjør det, og samarbeider så tett som mulig for å presse fram en positiv politisk spiral – en antiatomsynergi?

B

Retur til:
NLA v/ Astrid Lygren
Rosenbergsgt. 16
5015 Bergen

spring og signer! www.icanw.org

Kampanjen for en internasjonal konvensjon mot atomvåpen,
initiert av IPPNW i 2007, fortsetter - og avsluttes først når atomvåpen er forbudt
ved konvensjon. Gå inn på nettsidene og signer!

Neste manusfrist: 1. desember 2008